

Voeren op het oog

'Paarden voer je op het oog'. Dit is vaak het antwoord als je paardenmensen vraagt hoe ze het rantsoen voor hun paard bepalen. Ze kijken naar het paard en zien of het rantsoen wel of niet voldoet en stellen het zo nodig bij.

Tekst: Anneke Hallebeek | Foto's: BCM/Remco Veurink

Ook de bevindingen van de ruiter tijdens de training worden meegenomen in het beoordelen van de voeding. Hoe voelt hij aan? Is hij los of stijf, ontspannen of te heet? In feite ontvangen zij dus signalen van het paard en reageren daarop. Het paard laat ons veel zien, als we er maar naar kijken. Niet iedereen neemt alle signalen waar. Door ervan bewust te zijn dat je veel aan het paard kunt zien en te leren wat het betekent, kun je veel problemen voorkomen. Niet alleen op voedingsgebied, maar ook op gebied van gezondheid en welzijn. Een beetje kennis van paardsignalen is nooit weg.

Neem de tijd

We zijn geneigd na een drukke dag de stal in te stormen, het paard eruit te nemen,

vlug een borstel erover om daarna snel te gaan rijden. Natuurlijk is dit niet ontspannen en natuurlijk loopt het paard dan niet lekker. Als je geen tijd hebt, verander dan je plan en ga wat anders doen met je paard. Neem eens de tijd om naar hem te kijken bijvoorbeeld. Een aantal opvallende waarnemingen kan iets zeggen over de gezondheid en welzijn van het paard.

Kapotte staldeur

Het paard staat een groot deel van de dag in zijn stal. Gedurende de dag krijgt het een aantal keer voer en mag hij er af en te even uit. Zijn er in zijn stal kapot gekauwde deuren of kozijnen, dan zal hij zich vervelen en behoefte hebben om te kauwen. Behalve een kapotte stal en het

risico van opgenomen houtsplinters, zegt dat iets over de hoeveelheid ruwvoer of de verdeling van het voer over de dag. Een paard heeft een grote behoefte aan kauwen. Soms gaat het paard zelfs zijn eigen mest opeten. In de natuur kauwen ze zo'n zestien uur per dag. Doordat paarden niet veel werken hebben ze weinig voer nodig en zul je het aanbod moeten beperken om te voorkomen dat ze te dik worden. Hoever je de 'kauwtijd' kunt verminderen, is niet met zekerheid te zeggen. Aangezien de maag continu maagzuur produceert en dit een risico voor de ontwikkeling van maagzweren met zich meebrengt, is het niet gezond langer te vasten dan zes tot acht uur achter elkaar. Zonder kauwen komt er

geen speeksel vrij bij het paard. Knagen aan hout, kribbebijten, heeft speekselproductie als doel. Speeksel neutraliseert het maagzuur, maakt dat de hap voer goed door de slokdarm glijdt en zorgt voor een betere menging met maagsappen.

Voerresten en 'voerproppen'

Ligt er nog voer in de bak of op de grond, dan is de kans groot dat je paard nog niet klaar is met eten. Of hij vindt het niet lekker. De meeste paarden eten het krachtvoer direct op. Krijgt hij ander voer, dan kan de smaak hem niet aanstaan. Meng nieuw voer altijd eerst met het oude voer, niet alleen voor de smaak, maar ook voor de aanpassing van de vertering. Laat hij zomaar het krachtvoer staan, controleer dan of het paard niet ziek is. Blijft het hooi of kuilvoer liggen, dan krijgt hij mogelijk te veel, het is niet lekker of het paard is ziek. Controleer of het ruwvoer niet beschimmeld is. Eet het paard geen ruwvoer, dan krijgt hij te weinig vezels binnen. Dit kan de vertering en passage van voer door de darmen nadelig beïnvloeden.

Liggen er voerproppen in de stal, dan heeft het paard waarschijnlijk een probleem met het gebit. Het ruwvoer wordt niet goed klein vermalen en komt als een soort rolletjes weer terug. Haken op de kiezen zijn vaak de oorzaak. Deze zijn met een gebitsbehandeling goed te verhelpen.

Voernijd

Als het voertijd is, kijk dan hoe de paarden reageren op de voerkar. Dat er enige opwinding door de stal gaat is normaal. Sommige paarden worden werkelijk zeer onrustig, slaan tegen de staldeur, hebben de oren in de nek en zullen bijten als je in de buurt bent. Deze voernijd heeft tot gevolg dat het voer maar weinig gekauwd wordt. Een paard dat niet goed kauwt, heeft eerder last van verteringsproblemen zoals koliek, slecht verteerde mest en vermagering. Paarden die zo snel het voer opschrokken kunnen ook maagzweren krijgen. Dit gedrag afleren is erg moeilijk. Maar het kan helpen door eerst ruwvoer te geven en daarna krachtvoer met iets van vezels er doorheen. Dit dwingt het paard tot kauwen. Een andere methode is om ronde stenen in de voerbak te leggen, waar ze het voer tussenuit moeten zoeken.

Voertijden

Op veel stallen krijgen paarden 's ochtends krachtvoer en ruwvoer, 's middags krachtvoer en 's avonds nog een keer krachtvoer en ruwvoer. Deze maaltijdfrequentie is afgeleid van ons eigen voedingspatroon. Voor paarden niet altijd ideaal. Probeer het ideale voerschema vanuit het paard te bekijken met inbegrip van het behouden van een goede conditie en praktische werkbaarheid. Omdat de ruwvoerronde meer tijd kost, wordt deze tot het minimum beperkt. Vanuit het paard zijn gezondheid en welzijn bezien, moet het ruwvoer over drie tot vier porties per dag verdeeld worden. Begin de dag met ruwvoer. Hiermee stimuleer je het kauwen en het prikkelt de darmen. Daarmee is ook de grootste honger verdwenen en het paard zal het krachtvoer daarna wat rustiger eten. Tegelijkertijd krachtvoer en ruwvoer geven is in principe geen goed idee. Ze zullen toch als eerst het krachtvoer opeten omdat ze dit vaak het lekkerst vinden. Daarna neemt het ruwvoer het krachtvoer vrij snel mee door de maag en de dunne darm naar de dikke darm. Dit komt niet ten goede aan de vertering van het krachtvoer dat voor het grootste gedeelte in de dunne darm moet gebeuren. Dit is zonde van de 'dure' voedingsstoffen en een risico op verteringsproblemen als veel zetmeel en suiker in de dikke darm

terecht komt. Het ruwvoer gaat vrij snel door de maag, dus een half uur nadat ze het ruwvoer op hebben, kun je krachtvoer geven. De tijd tot de volgende ruwvoerbeurt duurt zeker niet langer dan zes uur, liefst korter. Laat op de avond is er nog een laatste ruwvoer ronde.

Mestcontrole

Kijk in de stal altijd even naar de mest. Dit zegt veel over de vertering van het voer. Je ziet aan de kleur van de mest als het paard ander voer heeft gekregen, meestal een dag later. Weidegang geeft duidelijk groenere mest dan hooi. Erg droge licht gekleurde mestballen kan betekenen dat het paard veel stro heeft gegeten. Stro kan een verstopping veroorzaken en koliek. Het betekent dat het paard honger had, of zich verveelde. Meer porties ruwvoer of meer beweging en afleiding moeten dit voorkomen. De mest kan ook minder goed gebald zijn doordat er veel te veel stengelmatig materiaal in zit en/of dat het veel te nat is. In de endeldarm, het laatste deel van de darm, wordt water geresorbeerd en de mestballen gevormd. Komen de restanten van de vertering met veel te veel aanhangend water in de endeldarm, dan zal niet al het water er nog uitgehaald kunnen worden. De oorzaak van dit mestprobleem ligt waarschijnlijk veel eerder in het verterings-traject. Het kan zelfs beginnen met een

Aan de mest van een paard kun je veel aflezen over de voeding.

'Ons eigen voedingspatroon is voor paarden niet altijd ideaal'

gebtsprobleem. Het is in ieder geval een teken om het paard en de voedermiddelen aan een goed inspectie te onderwerpen. De slecht verteerde mest kan ook nog gemengd zijn met veel zand. Als het echt erg is, zie je het zand zo zitten. Zand komt geleidelijk bij het paard binnen als hij in een weiland staat met weinig gras of als het hooi van de grond wordt gevoerd. Bij een rantsoen met weinig grof hooi kan de darmwerking minder goed zijn, zakt het zand eerder in de darm en blijft daar achter. Dit geeft op den duur problemen in de darmbewegingen. Het zand gaat niet met de mest mee, verstoort de darm-passage en daardoor ook de darmflora en de voerafbraak. Dit leidt tot diarree en soms koliek. De zandophoping weghalen is niet zo eenvoudig. Daarvoor moet de darmmobilititeit en de darmflora verbeterd worden. Dus door veel ruwvoer (zonder zand) te geven. Of lijnzaadslim of psylliumzaadjes in dit geval nog effect hebben, is de vraag. Deze slijmvormende producten gaan waarschijnlijk gewoon over de zandbank heen. Alleen als het samen met zand wordt opgegeten, is de kans groter dat dit zand met de mest er weer uitkomt.

Rijden

Ook tijdens het rijden zijn er paard-signalen. Je kunt bijvoorbeeld voelen of de spieren ontspannen en los zijn of dat het paard stijf is. Soms kun je dit al opmerken met het uit de stal halen en poetsen. De spieren zijn mogelijk stijf van een voorgaande (zware) training. Is het paard erg gespannen en 'heet', dan zal het krachtvoer niveau erg hoog zijn. Door opname van zetmeel en suikers uit krachtvoer stijgt het temperament bij veel paarden. Als de bespiering voor de mate van de training tegenvalt kan dat te maken hebben met de voersamenstelling. Normaal gesproken is het eiwitniveau hoger dan het paard nodig heeft. Maar bij gebruik van ruwvoer met een laag eiwitgehalte en een eiwitarm krachtvoer kan het paard een tekort hebben aan bepaalde aminozuren. Bij het ontbreken van enkele essentiële aminozuren is het

overige eiwit niet goed bruikbaar. De spierontwikkeling valt dan tegen. Een ander soort ruwvoer of slechts het toevoegen van enkele aminozuren kan dan genoeg zijn om de spieropbouw te verbeteren.

Conditie controle

Op het oog voeren is in feite niets anders dan de conditie van het paard beoordelen. De lichamelijke conditie of voedings-toestand zegt iets over de energiebalans tussen de opgenomen hoeveelheid energie met het voer en het verbruik door het paard. Zijn deze gelijk, dan blijft het paard in dezelfde conditie. In de andere gevallen wordt het paard te dik of te mager. Veranderingen in de conditie zie en voel je omdat een deel van de vet-reserves onder de huid worden opgeslagen. Vaak gaan de veranderingen zo geleidelijk dat je deze pas vrij laat ontdekt. Vooral een toename in conditie, dus het dikker worden, gaat vaak zonder dat je er erg in hebt. Wordt een paard mager, dan zie je de ribben. Dat valt snel op. Degene die voert, stalhouder of eigenaar, moet dus elke vier tot zes weken de conditie beoordelen om te bepalen of het rantsoen gelijk kan blijven ja of nee. Door verande-

ringen in het werk of in de kwaliteit van het voer zal de afstemming tussen energie behoefte en energie voorziening telkens moeten worden bijgesteld.

Kijk eerst op afstand naar het hele paard, in zijn rondingen en verhoudingen treden veranderingen op bij vermagering of vervetting. Dan beoordeel je de hals, schoft, ribben, lendenen en staartwortel. Let niet teveel op de vulling in de flanken. Op deze plaats liggen de blinde- en de dikke darm, die als het goed is met ruwvoer zijn gevuld. Na een dagje in de wei kan het paard erg dik lijken doordat de flanken gevuld. Zet je het paard op stal, dan zal de volgende morgen niet veel meer over zijn van deze vulling en zogenaamde dikte. Dit heeft dus niets te maken met vetafzetting, maar zegt alleen iets over de hoeveelheid ruwvoer in de darmen. Een paard met weinig vulling in de flanken en min of meer een opgetrokken buik, heeft weinig ruwvoer gegeten. Paarden die echt obesitas hebben, zullen uiteindelijk overal dik en rond worden. Probeer de conditiecontrole zo goed mogelijk volgens een vast protocol uit te voeren om een objectief beeld te krijgen. Voor de opmerkelijke paardeneigenaar zijn er veel dingen te leren van het paard. Kijk bewust, praat erover en probeer een goede indruk te krijgen van de betekenis van alles wat je ziet. Blijf objectief en begrijp de signalen. Een goede interpretatie van de signalen kan het contact en begrip tussen paard en eigenaar verbeteren. |

Kribbijten is een gevolg van verveling en te weinig speekselproductie.